

Treuga dei

Az 1896-os esztendő első három negyedét hazánk ezeréves fennállásának ünnepélye töltötte be. Ősszel azonban a soron következő parlamenti választások teljesen fölforgatták a korábbi erőviszonyokat, s a politikai élet szereplői maguk is meglepődtek, milyen erővel lángoltak föl a korábban már kihunytnak hitt „bozóttüzek”. Elszabadult a pokol.

A treuga deit (Isten békéjét) Apponyi Albert hirdette meg egy évvel korábban. Emlékirataiban így ír erről. „1895 végén már a következő évre kitűzött millenárius ünnep előkészítése foglalta el a kedélyeket. Engem is annyira megkapott az ünnep nagyszerű eszméje, hogy karácsony napján a párt hírlapi orgánumban, a »Nemzeti Újságban« cikket tettem közzé, amelyben a millenniumi ünnep idejére a pártok közt fegyverszünetet indítványoztam, azzal a feltétellel, hogy a kormányzati szellemből a pártosság kiküszöböltessék és a választások tisztaságának és szabadságának törvényes biztosítása által a pártok küzdelméből a méregfog kihúzassék.”

Apponyi szerint az ünneplő nemzet példát adott istenfélelemből, hazaszeretetből és királyhűségből, s ezt a pártok apró gáncsvetései sem tudták megzavarni. Megjegyzi, hogy a millenniumi esztendő tetőpontja minden bizonnyal az az ünnepély volt, amelyen a király és az országgyűlés egymást üdvözölték. Csakhogy ezen ő nem lehetett jelen, mert atyja súlyos betegsége elszólította a fővárosból. Igaz, Benczúr mester ennek dacára, „a magasabb történeti igazságot egy véletlen körülmény fölé helyezve”, odafestette az ő fejét is híres képére.

Apponyi, aki 87 esztendőt élt, s ebből mintegy hat évtizeden át tagja volt a magyar parlamentnek, megemlíti egy kevésbé ismert millenniumi eseményt is: szeptember elején Budapesten rendezték meg az interparlamentáris unió soron következő konferenciáját. Ezen pedig először vettek részt az orosz birodalom képviselői. Apponyi úgy emlékezik, hogy a meghívás ötlet tőle származott. „Abból indultam ki – írja –, hogy a békemozgalom legfőbb orgánuma (t.i. az interparlamentáris unió) nem teljes, ha Oroszország abban képviselve nincs.” A térség békéjének zálogát később is abban látta, ha az orosz birodalmat mindjobban bevonják a nemzetközi szervezet működésébe.

Az 1896-os magyar parlamenti választások egyáltalán nem az Apponyi meghirdetette tisztaság és szabadság jegyében zajlottak. Kormánypárti képviselők is elismerték, hogy a „Bánffy-kabinet által lebonyolított választásokon a hatósági erőszak és korrupció soha nem látott méreteket öltött” (Herczeg Ferenc). Andrássy Gyula pedig úgy vélte: „A menyasszony túlságosan is szép...”

Apponyi mint az ellenzék vezére, azt fejtegette, hogy a kormánypártok teljesen fölöslegesen vetettek be törvénytelen módszereket, hiszen a millenniumi ünnepek hazai és nemzetközi sikere, valamint az Ausztriával jól haladó közgazdasági tárgyalások kedvező hangulatot teremtettek a kormány mellett. Bánffyéék, bár győzelmük nem volt kérdéses, azért akarták minden („unfair”) eszközzel csökkenteni az ellenzéki szavazatok számát, hogy könnyebben kormányozhassanak.

A kierőszakolt „aritmetikai diadal” azonban a visszájára fordult. „A számban megfogyott ellenzék nemcsak oly mélységes elkeseredéssel jött a parlamentbe, mely minden békés együttműködést kizárt, hanem azzal a meggyőződéssel is, hogy neki nem alkotmányos kötelessége egy ekképp létrejött választási verdikt előtt meghajolni, hogy neki, mivel a nemzet akaratát meghamisították, minden meg van engedve.” Apponyi szerint az ellenzék kilátástalan helyzete hívta életre az obstrukció intézményét, amely később szinte teljesen megbénította a parlament munkáját.

Az obstrukciót valójában már jóval korábban is alkalmazták a magyar parlamentben. Amikor például 1872-ben a Lónyay-kormány betervezte választójogi törvényjavaslatát, amelyet az ellenzék sérelmesnek, a kormányzati többség viszont általános vitára alkalmasnak talált, a részletes tárgyalás során Helfy Ignác, a szélsőbal vezére bejelentette, hogy pártjának harminckét tagja becsületszóval kötelezte magát, hogy „a javaslat törvényerőre emelését minden eszközzel megakadályozza”. Az ellenzék be is váltotta a szavát: végtelen hosszúságú beszédekkel mondott, lépten-nyomon név szerinti szavazást kért, s így a száznégyszakaszos törvényjavaslat első szakaszát öt hétig tárgyalta a tisztelt ház. Miután pedig az első szakaszt elfogadták, a képviselőház mandátumának lejártáig már csak négy nap volt hátra. A törvényjavaslatból csakugyan nem lett semmi.

Többször felvetődött, hogy az obstrukciót erőszakos eszközökkel kellene letörni. Csakhogy ettől végső soron a kormánypártok is visszariadtak, mert úgy

gondolták, esetleg még nagy szükség lehet rá, ha például áthidalhatatlan ellentét merülne fel a képviselőház és az uralkodó között. A magyar politikai élet ellentmondásaira jellemző, hogy nemcsak az ellenzéki, de a kormánypárti politikusok is elhitték, egy ilyen konfliktusban az obstrukció valóban védelmet nyújtott volna a parlamentnek a királyi hatalom túlsúlya ellen.

Amikor az 1896-os választások után a treuga deinek hirtelen vége szakadt, az „agyonbeszélés tudománya” tökéletes ellenzéki fegyverré csiszolódott. Az obstrukciónak nemcsak tudósai, de páratlan művészei is akadtak, akik sokszor hetekre meg tudták bénítani a parlament munkáját anélkül, hogy egyetlen ponton is megsértették volna a házszabályokat.

Nem jelentett különösebb újdonságot – az igazi mesterek nem is alkalmaztak ilyen olcsó fogásokat –, amikor valaki módosító javaslatában például az „indítványoz” szót „javasol”-ra kívánta változtatni, majd név szerinti szavazást kért, ami eltartott másfél óráig, s mivel a ház a szabályok szerint nem ülésezhetett négy óránál hosszabban, három név szerinti szavazással „agyon lehetett ütni egy ülést”. Az igazi mesterek ennél sokkal rafináltabb módszerekkel éltek. Órákig tudtak úgy szónokolni, hogy mondataik kerekérek voltak, hév is volt bennük, csak éppen nem mondtak semmit. Ha pedig elunták a szónoklást, húsz aláírással zárt ülést kértek, s ezen újabb órákig vitatkozhattak azon, vajon szükség van-e egyáltalán zárt ülésre.

Herczeg Ferenc, aki kormánypárti képviselőként maga is évtizedekig koptatta a „gótikus ház” padjait, az obstrukciót „nemzeti veszedelemnek” tartotta, hiszen „vele együtt olyan elvadult hang kapott lángra a politikában, hogy művelt ember a polgári élet semmiféle körében nem élt olyan izgalmak és lealázó veszedelmek közt, mint a magyar képviselőházban. Nemegyszer kétségeim támadtak az iránt, hogy tisztességes ember lehet-e egyáltalán tagja ennek a Háznak?”